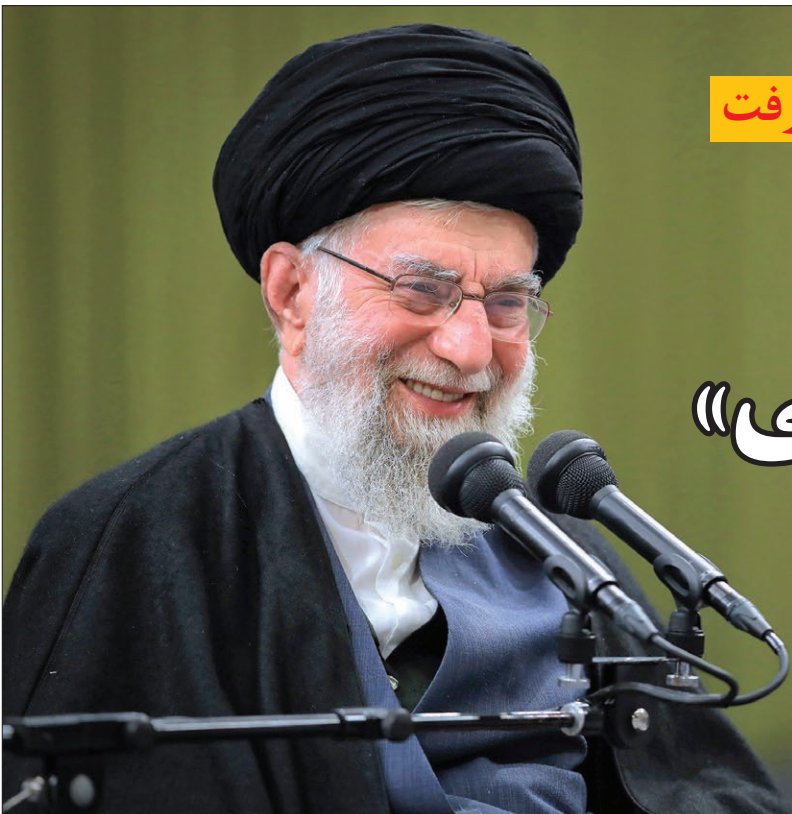

باتبیین جایگاه‌والای شعر فارسی در انتقال تاریخی «حکمت» صورت گرفت

تجلیل رهبر انقلاب از حکمت «شاهنامه فردوسی»

شعریک رسانه تاثیرگذار و ماندگار در طول تاریخ بوده و هست

در شب میلاد حضرت امام حسن مجتبی (ع)، جمعی از شاعران جوان و پیش کسوت و استادان ادبیات فارسی بار هبر معظم انقلاب دیدار کردند. (۱) این دیدار برای نخستین بار پس از سال ۱۳۹۸ و همه گیری کرونا بر گزار شد. متن کامل بیانات حضرت آیتا... خامنه‌ای در این دیدار، به نقل از پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار رهبر انقلاب در پی می‌آید.

شعر به مثابه یک رسانه بی بدیل

بسم... الرحمن الرحیم
والحمد لله رب العالمین و الصلاة والسلام علی سیدنا محمد وآله الطاهرین سیماقیة... فی الارضین.
دلما ن برای این جلسه و برای شما دوستان عزیز و شعرا ی عزیز تنگ شده بود. الحمد لله خدای متعال تفضل کرد و توانستم یک بار دیگر این جمع را در این جایی بنیم و از محصول فکر و دل و جان آن ها که خیلی هم از شما نند است، به معنای واقعی کلمه بهره ببریم و لذت ببریم؛ یعنی لذتی که انسان از شعر خوب می برد، جزو برترین لذت ها ست. خوشبختانه قلمرو شعر در کشور توسعه پیدا کرده؛ هم به معنای افزایش شعر، هم به معنای افزایش مستمع؛ این فرصتی است و از این فرصت باید استفاده کرد. شعر یک رسانه است؛ یک رسانه اثر گذار است. یک دور های بوده است که تنها رسانه تاثیر گذار در عالم- حالا عالم اسلام تا آن جایی که ما بلدیم، می شناسیم- شعر بوده. شاعر شعرا می گفت و شعر خوب البته، به سرعت منتشر می شد و مردم آن را می شنیدند. دعبل در خراسا ن می معروف خود را خواند، بعد حضرت [امام رضا (علیه السلام)] به او جیه دادند، جایزه دادند. خب او آمد بیرون و رسید قم؛ قمی ها گفتند که شنیده ایم امام به توجیه داده، آن را به ما بده. گفت نه؛ اصرار کردند و گفتند یک تکه اش را بده؛ حاضر نشد. با کاروان راه افتاد از قم خارج شد، و سطره ا یک راهزنی، از آن هایی که در بیابان کاروان ها را می زنده به این ها رسید و جلوی این ها را گرفت و همه اموالشان را از آن ها گرفت. رئیس زده ها آن بالا، روی یک سنگی نشست بود. افراد دزد داشتند بار این کاروان را دانه دانه با می کردند، بر می داشتند، چه می کردند؛ او همین طور که نگاه می کرد به عوامل خودش، این بیت را خواند که:

أری فیئهم فی غیرهم متکسماً
وایدینهم من فیئهم خسر ات(۲)

مضمون شعر این است که من مال خودم را و آن چه متعلق به خودم است، می بینم که دارد از دستم می رود. از رئیس دزدها [کاروان ها را می گفت دیگر؛ همان ها را که خودشان از آن فیء (۳) خودشان دستشان خالی است؛ یعنی آن مال خودشان، دست دیگران است. این یک بیت از همان قصیده [دعبل] است. دعبل گفت که بروید پیر سید که این قصیده، این

شعر مال چه کسی بود تو خواندی. یکی از کاروانی هارفت، گفت این شعری که خواندی، این بیت، مال چه کسی بود؟ گفت مال دعبل است. گفت دعبل این جاست. گفت کجاست؛ دعبل را به او نشان دادند. دعبل رفت جلو، گفت بله، این شعر مال من است؛ من [دعبل] هستم. او هم دستور داد که همه آن چه برده بودند به آن هایش دادند.

من می خواهم این را بگویم: «رسانه» یعنی این. این شعر، من باب مثال در ماه رجب در خراسا ن گفته شده، یک دزد در ماه شعبان آن را حفظ است و بیته ی از آن را می خواند و [به آن] تمثل می جوید؛ (۴) شعر این جور انتشار پیدا می کرد، این جور پخش می شد؛ رسانه [بود]. امروز البته رسانه ها مختلف اند، لکن شعر جای خودش را دارد؛ هیچ کدام از رسانه ها، مثل شعر، تاثیر گذار به معنای خاص نیستند. البته بعضی از رسانه ها، مثل سینما، احتمالا تاثیر بیشتری از شعر دار ندر رسانه های تصویری و مانند این ها- لکن تمامی می شود، فراموش می شود؛ یک بار شما فیلم را دیدید، دوبار دیدید، دیگر تمامی می شود، اما این شعر مانده، می ماند، هزار سال این شعر باقی می ماند. این، خصوصیت شعر است. بنابر این، شعریک رسانه اثر گذار و ماندگار است.

شعر فارسی؛ حامل حکمت در طول مان

یک نکته ای وجود دارد در مورد شعر فارسی و آن این که جزو خصوصیات شعر فارسی تولید سر مایه های معرفتی و معنوی است. در شعر های دیگر، تا آن جایی که حالا ما می دانیم، نه این که وجود نداشته باشد، به این شدت وجود ندارد؛ یعنی ما قله های شعر فارسی را که نگاه می کنیم، با حکیم اند- [مثل] نظامی یا حکیم فردوسی؛ فردوسی یک حکیم است و شاهنامه واقعا کتاب حکمت است؛ یامولانای معرفت و عرفان و معنویت اندیا حافظ قرآن اندیا مثل سعدی کتابشان پر از حقایق و معارف حکمی و معنوی است. همین طور از آن بالا شما بگیرید، بیابید پایین تا برسیم به سعدی، به حافظ، به جامی، به صائب، به بیدل؛ ببینید، این ها همه حکیم اند، همه [اشعار این ها حکمت است؛ یعنی شعر ما، شعر فارسی، در طول زمان حامل حکمت بوده، حامل معرفت بوده، سرمایه های معنوی ما را حفظ کرده و بر آن ها افزوده؛ یعنی شما اگر چنان چه در یک حد خاصی از معرفت باشید، وقتی که مثلاً مثنوی مولانا را می خوانید، این معرفت افزایش پیدا می کند؛ یعنی تولید معرفت می کنند، تولید این سرمایه را می کنند، فقط حفظ سرمایه نیست؛ خصوصیت شعر فارسی این است. مهم این است که این سرمایه سازی و پاسداری سرمایه در سخت ترین شرایط هم اتفاق افتاده؛ مثلاً در تاخت و تاز مغول. شما ببینید، در دوران تاخت و تاز مغول، ما عطار داریم، مولوی داریم، سعدی داریم، حافظ داریم؛ این ها همه مال دوران مغول و تیمور است دیگر؛ یعنی وقتی است که کشور در شرایط سخت تاخت و تاز بیگانگان قرار داشته،

همه چیز کشور تحت تاثیر این بوده، اما معرفت و شعر و معنویت متوقف نشده؛ این خصوصیت شعر فارسی است و ما این ها را باید بدانیم در مورد شعرمان. خب شعرا ی ما، شعرا ی برجسته ای که حالا بعضی شان را اسم آور دیم، مثل ناصر خسرو، مثل نظامی گنجوی، مثل خاقانی، مثل خود مولوی، مثل سعدی، این ها به معنای واقعی کلمه مصداق همان «الالدین آمنوا و عملوا الصالحات و ذکرُوا... کثیرا» در آخر سوره شعرا هستند؛ [آن جا که می فرماید] که «وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ * أَلَمْ تَرَوْا أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ * وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ * إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ ذُكِّرُوا... کثیرا و انْتَصَرُوا مِن بَعْدِ مَا ظَلَمُوا» (۵) یعنی مصداق همین اند؛ واقعا این جوری است که شعرا ی بزرگ ما مصداق این هستند. این گذشته است.

تکرار برهه ای از تاریخ

امروز، به نظر من، آن تاخت و تازی که زمان مغول ها اتفاق افتاد، دار تکرار می شود. البته نوع تاخت و تاز این مغول های جدید، مغول های کراوات بسته و پاپیون زده و داد کلن زده و کت و شلوار پوشیده، با آن مغول ها تفاوت دارد، اما تاخت و تاز است. دار ند تاخت و تاز می کنند. تاخت و تاز شان چه جوری است؟ خب ما خودمان لمس کرده ایم، نمی خواهد در تاریخ خوانده باشیم. البته اگر کسی تاریخ ۲۰۰-۴۰۰ ساله استعمار را بخواند، می فهمد که این ها با دنیا چه کار کردند؛ استعمار گر ها با آسیا، با آفریقا، با آمریکای لاتین، با مجموع قاره آمریکا چه کردند! آن ها یک مسئله دیگری است. این ها زمان خود ما، یک سگ هاری مثل صدام را تجهیز کردند؛ کار خانه های شیمیایی آلمان در خدمت صدام قرار گرفتند که حلبچه و سر دشت و میدان های جنگ رویه رو را با کشتار هزاران نفر، مرکز جنایت خودش قرار بدهد. این کاری است که این ها در ایران کردند؛ تاخت و تاز این ها ست. این تاخت و تاز متنوع است؛ یعنی یک جور هم نیست؛ یک نوعش این است. تحریم هم جزو تاخت و تاز است؛ [مثل] تحریم دارو سی. اگر کشور های غربی بتوانند یک کشوری مثل ایران اسلامی را که دنبال استقلال و دنبال ایستادگی و استقامت است، از مواد غذایی لازم هم محروم کنند، می کنند؛ آن ها هم چنان که دارو های لازم را ممنوع کردند، آن وقتی که واکنس لازم داشتیم پولش را گرفتند [اما] واکنسنش را ندادند- در سال ۹۹ پول واکنسن را گرفتند و به بهانه های مختلف واکنس را ندادند. شک نداشته باشید اگر چنان چه می توانستند کاری کنند که غذای مردم، نان مردم داخل کشور نیاید و در کشور به وجود نیاید، حتما می کردند؛ یعنی این ها این جوری هستند. حالا آن قضیه فحطی قرن هم که به جای خود محفوظ؛ (۶) این هم یک جور تهاجم است. علاوه بر این، صداها و هزاران رسانه را در خدمت دروغ و شایعه و انحراف و مانند این ها قرار دادند. الان یک مجموعه تهاجم و تاخت و تاز متنوع، از نظامی گرفته

اقتصادی تا [جنگ] سخت، تا [جنگ] نرم، همه جور وجود دارد. خب، این جانفش شاعر چیست؟ من حرفم این است. شعرا ی ما در یک دوره هایی در خشیدند؛ یعنی کاری را که باید می کردند، کردند. امروز هدف دشمن این است که نقاط قوت فکری و معارفی ما را از ما بگیرد؛ ما استقلال می خواهیم، روحیه ما را تضعیف کند؛ ما می خواهیم در مقابل استبداد غربی استقامت کنیم، روحیه ما را تضعیف کند، ما مراد را بداند؛ تفکرات اسلامی و معارف اسلامی را در ما تضعیف کند، عمل اسلامی را تضعیف کند، وحدت ملی را تضعیف کند، تدبیر زن را، حیای زن را تضعیف کند؛ این ها همه، آن نیاز های معنوی یک ملت و یک کشور است؛ این ها دنبال این چیز ها هستند. حالا راجع به زن یکی از خانم ها خواندند و چقدر هم خوب؛ واقعا باید از این جور کار ها زیاد اتفاق بیفتد، خیلی باید انجام بگیرد.

غربی ها نسبت به زن ایرانی ترحم ندارند

من می خواهم این را عرض بکنم که غربی ها نسبت به زن ایرانی ترحم ندارند که بگویند حقوق زن رعایت بشود، [بلکه] کینه دارند از زن ایرانی. قطعا اگر چنان چه حضور زن ها نبود، انقلاب پیروز نمی شد. من این را [به قطع می گویم]؛ آینده دیگر در متن مسائل انقلاب بودم. یعنی اگر در آن اجتماعات عظیم زن ها شرکت نمی کردند، انقلاب پیروز نمی شد. اگر زن های خواستند با شوهر هایشان، با فرزندانشان، با پسرانشان در این کار مخالفت کنند، همه چیز جور دیگری تمامی می شد؛ در جنگ هم همین جور. انسان وقتی شرح حال این مادر ها و همسر ها را می خواند، واقعا متقلب می شود؛ این مادر ها و همسر ها را ها را، این فداکاری ها را در دل های این جوان ها و این مردها زنده کردند. این ها از زن ایرانی کینه دارند؛ خودشان را طرفدار حقوق زن، طرفدار حقوق انسان، طرفدار آزادی معرفی می کنند. همه این ها تهاجم دشمن است. خب، حقوق بشر؛ اصلا انسان تبعیض می کند؛ اصلا تبعیض حقوق بشر به غربی هانمی آید؛ همین طور که حالایکی از آقایان ردیف شعر شان «به من نمی آید» بود، (۷) واقعا حقوق زن، به غربی هانمی آید. همین حالا زن ها در کشورهای غربی مهم ترین مشکلات را دارند؛ یعنی بیشتر از دیگر کشور ها، اصلا این ها طرفدار حقوق بشر نیستند؛ این ها اصلا حقوق بشر بهشان نمی آید؛ دشمن بیشتر! حقوق بشر شان را در داعش دیدیم؛ داعشی که زنده نده آدم ها را آتش می زد یا در آب غرق می کرد جلوی چشم همه؛ در حمایتشان از منافقین دیدیم؛ در حمایتشان از صدام دیدیم؛ در غزه داریم می بینیم؛ در فلسطین داریم می بینیم؛ در ترور ها داریم می بینیم؛ در کشتار جوان ها این جادر خیابان های تهران پاکترین جوان های ما را، مثل همین جوان هایی که اسم آور دند، آرمان علی وردی و روح... عجمیان- این ها واقعا پاکترین، پاکیز ترین، طاهر ترین جوان های ما بودند. این ها را با شکنجه می کشند، آن ها مطلقا

متعرض نمی شوند، یعنی اهمیتی برایشان ندارد؛ تحریک هم می کنند؛ اصلا یاد می دهند؛ رادیو هایشان، عوامل شان این کار ها را یاد می دهند؛ این ها حقوق بشر است.

ضرورت دشمن شناسی برای هنرمندان

من عرض می کنم که امروز همه باید دشمن را بشناسند. همه باید نقاطی را که دشمن، آماج حمله خود قرار می دهد، بشناسند؛ همه باید شیوه های دشمن را بشناسند؛ همه باید جایگاه حضور دشمن را بشناسند، مثل جنگ نظامی؛ جنگ نظامی هم همین جور است. شما اگر ندانید دشمن از کجا می خواهد حمله کند، دور می خورید؛ اگر ندانید هدفش تصرف کجاست، بتواند شمارا فریب بدهد، دور می خورید. باید بدانید. در جنگ نرم هم همین جور است؛ باید بدانید دشمن چه کار می خواهد بکند، آماجش کجاست، هدفش چیست و بشناسید روش های او را؛ این را همه باید بشناسند و مقابله کنند، اما از همه لازم تر، مجموعه هنر مندند، مجموعه فرهنگی اند؛ شاعر، نقاش، داستان نویس، سینما گر، معمار؛ این هایی که در مسائل مختلف فرهنگی هستند، باید بدانند امروز ما در مقابل این غارت دشمن و تاخت و تاز دشمن قرار داریم؛ هم خودشان باید توجه کنند، صحنه را درست درک کنند، هم به دیگران بایستی بنمایانند؛ باید همه را [آگاه] کنند. متغفل نباید بشوند. امروز خوشبختانه، ما شاعر خوب مؤمن خوش قلب معتقد به دین و معتقد به انقلاب کم نداریم؛ خب یک نمونه اش این جا، شماها هستید.

خوشبختانه یکی از کار های خوبی که شده به وسیله دستگاه های گوناگون، [از جمله] حوزه هنری و بعضی جاهای دیگر، گسترش این کار در سراسر کشور است؛ یعنی امروز شاعر ها از همه کشور، حتی از روستاها، از شهر های کوچک، می توانند خودشان را معرفی کنند، در مرکزی قرار بگیرند، شعر شان را عرضه کنند؛ این [امکان] وجود دارد. خب شاعر بالاخره احساساتی است، شاعر متغلف است، عاطفی است؛ باید احساساتی نشود. در مواجهه با مسائل، احساساتی نشوند، فکر کنند و صحنه را درست شناسایی کنند و در مقابل آن چه وجود دارد احساس تکلیف کنند، آن تکلیف را با هنری که خودشان دارند، انجام بدهند. اگر چنان چه این کار انجام نگیرد، هر چه [هم] هنر بالا باشد، نمی شود انسان برایش قیمت قائل بشود؛ گفت:

می نابی ولی از خلوت خُم

به ساغر چون نمی آیی چه حاصل؟ (۸)

باید ببایید درون ساغر تا وسیله شادی باشید، که یکی از آقایان خواندند. ان شاء... که خداوند به همه شماها توفیق بدهد و همه ما موفق بدارد که بتوانیم از امکانات ارزشمند و بی بدیل کشورمان، نظام مان استفاده کنیم؛ از جمله هنر و شعر. ان شاء... موفق باشید. مجدداً تشکر می کنم از همه شما، از آقای امیری اسفندقه (۹) و از آقای قزو (۱۰) به خاطر این که اجرا کردند، اگر چه خودشان شعر نخواندند؛ ان شاء... در آینده شعر این ها را هم بشنویم.

والسلام علیکم ورحمة...

پوشش:

[۱]. ابتدای این دیدار، جمعی از شاعران به قرائت اشعار خود پرداختند. [۲]. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۳۷۳ [۳]. اموال [۴]. آوردن داستان، حدیث، شعر و مانند آن ها به عنوان مثال برای روشن شدن یا تأیید گفته و نوشته خود یا اثبات رستی آن [۵]. سوره شعر، آیات ۲۲۴ تا ۲۲۶ و بخشی از آیه ۲۲۷؛ «و شاعران را گمراهان پیروی می کنند. آیا ندیده ای که آنان در هر ادای ای سر گردانند و آنان هستند که چیز هایی می گویند که انجام نمی دهند؛ مگر کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته کرده و خدا را بسیار به یاد آورده و پس از آن که مورد دستم قرار گرفته اند یاری خواسته اند...» [۶]. فحطی بزرگ در سال ۱۲۹۶ شمسی که دو سال به طول انجامید و علت آن استفاده انگلیس ها از منابع محصولات غذایی ایران در جنگ جهانی اول بود که تعداد زیادی از ایرانیان در این فحطی بزرگ جان باختند. [۷]. اشاره به اشعار آقای حسن خسروی وقار؛ از غزلی با مطلع «من شایم، شادی ام، شیون نمی آید به من / رودی از روحم، سراپ تن نمی آید به من» [۸]. صائب تبریزی. دیوان اشعار، از غزلی با مطلع «ز خلوت بر نمی آیی چه حاصل / به چشم تن نمی آیی چه حاصل» [۹]. آقای مرتضی امیری اسفندقه [۱۰]. آقای علیرضا قزوه

عکس ها: khamenei.ir - leader.ir

شعر را خیلی بالا دانستند و گفتند در قدیم رسانه ای رقیب شعر نداشتیم و بعد از رسانه هایی قوی مثل سینما آمدند، اما سینما ماندگاری شعر را ندارد. یک فیلم می بینیم که تاثیر جدی بر ما می گذارد، اما ممکن است بلندمدت نباشد. در صورتی که تاثیر شعر ماندگار است و شما مدت هایک شعر را از مزه می کنید و گاهی یک بیت یا مصرع ز ندگی یک فرد را عوض می کند.

گردهمایی نخبه های شعر

سیدی در ادامه خاطر نشان کرد: «خیلی از شاعرانی که امسال شعر خواندند، در دوره های قبل هم شعر خوانده بودند در حالی که در سال های گذشته چهره های متنوع تری شعر می خواندند. در کل، برگزاری این جلسات خیلی خوب است، ولی گاهی بعضی از شاعران تصور می کنند این آخرین جایگاهی است که به آن رسیده اند و اقول می کنند. نقطه قوت هم این است که در کشور چنین جلسهای نداریم که همه نخبه های شعری گرد هم آیند و نقد و بررسی شعر ببرازند. این جاست که وضعیت شعر فارسی و شعر انقلاب مشخص می شود. این از محاسن اصلی این جلسه است.»

خودجوش شروع به شعر خوانی و شاعرانی از ایران و کشورهای دیگر اظهار اذیت کردند. این قسمت به نظر خیلی جذاب بود؛ مصداق «هیج آداب و تربیتی مجو / هر چه می خواهد دل تنگت بگو». از دیگر حاشیه های در خور توجه این دوره هم گلایه بانوان شاعر بود که می خواستند وقت بیشتری به شعر خوانی خانم ها اختصاص یابد. به همین دلیل وقتی آقای مهدی جهاندار نوبت شعر خوانی اش را به خانم هاداد تشویق شد.»

شناخت بالای مقام معظم رهبری از شعر و ادبیات

سید حسین سیدی، از دیگر شاعران حاضر در دیدار بار هبر انقلاب گفت: «شما به عنوان شاعر در مقابل رهبر انقلاب شعر نمی خوانید، بلکه در برابر متخصص ادبیات، شعر می خوانید. جالب بود که با بعضی از استادان ادبیات هم گفت و گو می کردند که مثلاً شعر شما در وزن نیمایی سیلاب هایش متفاوت بود. یعنی اشعار را نقد و بررسی می کردند و بعضی از کلمات را پیشنهاد می دادند. در این دیدار، رهبر انقلاب تاثیر

